

ТЕХНОЛОГІЯ АНАЛІЗУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВ, ЩО НАДАЮТЬ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНІ ПОСЛУГИ

Анотація. Розроблено технологію аналізу витрат підприємств, що надають житлово-комунальні послуги. Проаналізовано існуючі методи аналізу витрат. Виявлено особливості підприємств, що надають житлово-комунальні послуги, які безпосередньо впливають на технологію аналізу. Враховано ці особливості у ході розробки технології аналізу.

Аннотация. Разработана технология анализа затрат предприятий, которые предоставляют жилищно-коммунальные услуги. Проанализированы существующие методы анализа затрат. Выявлены особенности предприятий, которые предоставляющих жилищно-коммунальные услуги, которые непосредственно влияют на технологию анализа. Учтены эти особенности при разработке технологии анализа.

Annotation. A technology for cost analysis of companies that provide utility services was developed. The current methods of cost analysis were analysed. The features of the companies providing utility services that directly impact the technology of the analysis were described and included in the design of the analysis technology.

Ключові слова: житлово-комунальні послуги, дослідження витрат, технологія аналізу витрат.

В умовах розвитку економічних відносин постає проблема забезпечення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання. Для цього необхідно не тільки не завищувати вартість товарів (робіт, послуг), а й знижувати їх ціну, що стає можливим лише за умови якісного управління витратами підприємства. Особливо це стосується підприємств, що надають житлово-комунальні послуги. Важливим інструментом пошуку шляхів оптимізації витрат таких підприємств є ретельне проведення їх аналізу. Таким чином, необхідність проведення досліджень витрат виробництва з позиції управління ними, а також зростаюча потреба вдосконалення організації витрат на підприємстві

в умовах розвитку економічних відносин визначили актуальність даної теми.

Теоретичним і практичним аспектами аналізу та оптимізації витрат на підприємстві присвячені роботи таких вчених, як: Мних С. В., Грабовецький Б. Є., Житна І. П., Нескреба А. М., Іонін Є. Є., Я. Рак, Г. Калда, В. Вроновська. Разом із тим, до теперішнього часу залишається невіршеною низка питань щодо напрямів та процедур аналізу витрат підприємств, які надають житлово-комунальні послуги.

Метою даної статті є узагальнення та доповнення технології аналізу витрат підприємств, що надають житлово-комунальні послуги.

Для аналізу зміни економічних явищ і процесів за певний період широко використовуються ряди динаміки. Рядом динаміки називають часову послідовність значень економічних показників. Це хронологічні (моментні) або часові (інтервальні) ряди значень показника, які дають змогу аналізувати особливості розвитку того чи іншого економічного явища. Ряди динаміки можуть бути побудовані за абсолютними, відносними або середніми величинами. Аналіз динамічних рядів дає можливість виявлення низки закономірностей і тенденцій, які виявляються в досліджуваному явищі. За допомогою рядів динаміки можна одержати такі дані: інтенсивність зміни досліджуваних показників (зростання, зменшення, стабільність); середній рівень показника і середню інтенсивність змін; тенденції щодо зміни показників. Одержані дані дають змогу за необхідності прогнозувати характер зміни показника в майбутньому [1].

Аналіз витрат полягає у порівнянні їх фактичного обсягу з плановим (прогнозним) чи базовим і в обчисленні впливу окремих факторів на виявлені відхилення. Кількість факторів і методика їх дослідження залежать від особливостей технологічного процесу, видів сировини, матеріалів і енергоносіїв, що використовуються.

До особливостей підприємств, що надають житлово-комунальні послуги, які необхідно враховувати під час аналізу витрат, слід віднести незначну питому вагу матеріальних витрат у загальній структурі витрат. Так, наприклад, на підприємствах з водопостачання та водовідведення найбільшу питому вагу займають витрати на електроенергію, що пов'язано з роботою насосів, які задіяні у водопостачанні та водовідведенні. Тому детальний аналіз матеріальних витрат не потребується. Крім того, специфікою таких підприємств є відносна сталість обсягів реалізації послуг населенню та підприємствам. Тому у ході аналізу слід звертати особливу увагу на відхилення у динаміці, менше уваги приділяти структурі витрат.

Також важливим фактором у процесі формування собівартості послуг підприємств водопостачання та водовідведення є чітке регламентування їх Постановою Кабінету Міністрів України "Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги" [2], а також встановлення тарифів (вартості реалізації послуг) органами місцевого самоврядування. З цього слідує необхідність жорсткого контролю за дотриманням плану за витратами, а тому й аналізу виконання плану.

На першому етапі процесу аналізу витрат підприємства з водопостачання та водовідведення визначається,

які показники входять до складу витрат. На другому етапі проводиться аналіз структури операційних витрат (табл. 1).

Таблиця 1

Структура та динаміка елементів операційних витрат за період

Показник	Обсяг, тис. грн		Структурна частка		Зміна обсягу витрат		Зміна у структурі
	Базовий рік	Звітний рік	Базовий рік	Звітний рік	в абс. вир.	у відн. вир.	
Матеріальні витрати							
Оплата праці							
Відрахування на соціальні заходи							
Амортизація							
Інші операційні витрати							
Усього							

Групування витрат діяльності за економічними елементами має велике значення для аналізу. Класифікація витрат за економічними елементами передбачає виділення економічно однорідних витрат на підприємстві в цілому незалежно від місця їх виникнення і ролі у виробничому процесі та дозволяє розробити кошторис витрат на виробництво, у якому визначаються загальна потреба підприємства в матеріальних ресурсах, сума амортизації основних фондів, витрати на оплату праці та інші грошові витрати підприємства.

Фактичне співвідношення порівнюють із базовим і з'ясовують причини отриманих відхилень. У ході аналізу результатів керуються об'єктивною закономірністю зміни структури витрат під впливом удосконаленої техніки, технології на підприємстві, що проявляється в збільшенні частки матеріальних витрат, амортизації за відносного зменшення витрат на оплату праці. Аналіз структури витрат за елементами дозволяє здійснити пошук резервів можливого зменшення витрат операційної діяльності.

Наступним етапом аналізу витрат є аналіз динаміки прямих витрат. Прямі витрати – це витрати, які пов'язані безпосередньо з виробництвом і можуть бути віднесені на конкретний виріб і розподілені на підставі техніко-економічних розрахунків [3]. Для більш детального вивчення прямих витрат аналіз необхідно провести в розрізі виробів (послуг). Особливу увагу слід приділити показникам, що мали значну зміну за аналізований період та з'ясувати причини таких змін. На основі результатів аналізу заповнюється таблиця "Динаміка прямих витрат у розрізі статей" (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка прямих витрат у розрізі статей

Статті витрат	Найменування послуги		Найменування послуги		Приріст витрат				
	Базовий рік	Звітний рік	Базовий рік	Звітний рік	Найменування послуги		Найменування послуги		
					абсол.	відн.	абсол.	відн.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Витрати, пов'язані з використанням електроенергії для технологічних потреб									
Витрати на придбання води в інших підприємств									

Закінчення табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Витрати на придбання реагентів для очищення і знезараження питної води та стічних вод									
Прямі витрати на оплату праці									
Інші прямі витрати									
Усього									

Далі доцільно здійснити аналіз непрямих витрат (табл. 3).

Таблиця 3

Динаміка непрямих витрат

Показник	Обсяг, тис. грн			Приріст			
				рік		рік	
	рік	рік	рік	абсол.	відн.	абсол.	відн.
Загальновиробничі витрати							
У тому числі:							
амортизація основних засобів							
витрати на опалення, освітлення, дезінфекцію, дератизацію, вивезення сміття та інші заходи, пов'язані з утриманням виробничих приміщень							
витрати на утримання, експлуатацію, ремонт, страхування, операційну оренду основних засобів та інших необоротних активів загальновиробничого призначення							
АУП витрати							
У тому числі:							
витрати на службові відрядження і утримання апарату управління підприємством							
витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання							
витрати на зв'язок							
інші							
Витрати на збут							
У тому числі витрати на:							
утримання підрозділів, що займаються збутом продукції							
доставку продукції споживачам							

До таких витрат відносяться загальновиробничі витрати, адміністративно-управлінські витрати (це витрати, пов'язані з управлінням підприємством як цілісним комплексом (заробітна плата, страхування, додаткові виплати, виплати за навчання тощо; амортизація адміністративних приміщень та обладнання, витрати на їх утримання – оренда, податки, страхування, знос, ремонт, комунальні послуги; амортизація нематеріальних активів; оплата за юридичні, аудиторські, медичні та інші послуги; загальні витрати, витрати на реєстрацію підприємства тощо) та витрати на збут (витрати, пов'язані з реалізацією продукції (товарів): витрати на утримання підрозділів, що займаються збутом продукції (товарів), рекламу, доставку продукції споживачам тощо).

Наступним кроком є аналіз собівартості одиниці продукції. Аналіз собівартості доцільно провести окремо за кожною послугою, що надається підприємством. Протягом аналізу слід звернути увагу на структуру та динаміку складових та, за наявності, відмітити різкі коливання витрат, що включаються до собівартості.

Завершальним етапом є аналіз виконання плану за витратами та визначення причин відхилень.

Наук. керієн. Воїнова Т. С.

Література: 1. Болюх М. А. Економічний аналіз : навч. посібн. / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбатов та ін. ; за ред. акад. НАНУ проф. М. Г. Чумаченка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2003. – 556 с. 2. Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги : Постанова Кабінету Міністрів України № 869 від 1 червня 2011 року № 869 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mfu.gov.ua>. – Назва з екрану. 3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати" : Затверджене наказом Міністерства фінансів України № 87 від 31 березня 1999 року № 87 (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mfu.gov.ua>. – Назва з екрану. 4. Мних С. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : підручник / С. В. Мних. – К. : КНТЕУ, 2008. – 513 с. 5. Грабовецький Б. С. Економічний аналіз : навч. посібн. / Б. С. Грабовецький. – К. : "Центр учбової літератури", 2009. – 256 с. 6. Житна І. П. Економічний аналіз господарської діяльності підприємств : навч. посібн. / І. П. Житна, А. М. Нескреба ; пер. з рос. – К. : Вища школа, 1992. – С. 107–135. 7. Іонін Є. Є. Актуальні питання теорії і практики економічного аналізу / Є. Є. Іонін // Збірник наукових праць "Наукові записки". – 2011. – № 16. – С. 29–30. 8. Рак Я. Аналіз витрат води у водогонях міста Сянок / Я. Рак, Г. Калда, В. Вроновська // Жешувська політехніка. – Польща, 2013. – С. 334–340.

